

Dünya İnsan Bilimleri Dergisi

World Journal of Human Sciences

ISSN: 2717-6665

Temmuz 2024

Cilt/Volume: 2024

Sayı/Issue: 2

Yeşilçam Sinemasındaki Hollywood Yeniden Çevrimlerinin İncelenmesi: Dünyayı Kurtaran Adam Filmi Örneği*

*Examination Of Hollywood Reproductions In Yeşilçam Cinema: The Man
Saving The World Film Example*

Turan Akkoyun**

Özet

Yedinci Sanat Kolu Sinema, diğer sanat dallarına nispetle kısa bir geçmişe sahiptir. İcat edilmesinden hemen sonra Türkiye’de de izlenmeye başlanmıştır. Birinci Dünya Savaşı’nın başlarında Fuat Uzkınay’ın kayıt altında aldığı “Ayestafanos’taki Rus Abidesinin Yıkılışı” filmi ile Türk Sineması üretime başlamıştır. Dünyadaki kadar olmasa da Türk Sineması kendi geliştirdiği usullerle bir ivme yakalamış, bilhassa XX. yüzyılın ikinci yarısıyla beraber yıllık film üretimi süratle yükselerek iki yüz rakamını önce zorlamış, sonrasında kolaylıkla aşmıştır. Bu süreçte sektörel anlamda arz talep etkili olmuştur. Arz talep dengesinin karşılanmasında ortaya çıkan güçlükler yeniden çevrim konusunu ortaya çıkarmış bir anlamda yapımcılara hazır olduğu kadar yeni bir bakış açısı da kazandırmıştır. Türk Sineması çeşitli zamanlarda Amerikan ana akım sineması başta olmak üzere yabancı filmlerle benzerlik gösteren eserler üretmiştir. “Yeniden Çevrim” şeklinde adlandırılan bu filmler üretilirken yerel, bölgesel, ulusal hususiyetler çerçevesinde ciddi uyarlamalara uğramıştır. Bu uyarlamaların dışında sahnelerin taklidi, müziklerin aynen kullanımı, canlandırma ya da kopyalama yöntemleri uygulanmıştır.

* Bu araştırma Aydın Adnan Menderes Üniversitesi BAPK tarafından İF21001 numara ile desteklenmiştir.

** **Sorumlu Yazar/Corresponding author:** Prof.Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, turan.akkoyun@adu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6391-3905.

Atıf/Citation: Akkoyun, T. (2024). Yeşilçam Sinemasındaki Hollywood Yeniden Çevrimlerinin İncelenmesi: Dünyayı Kurtaran Adam Filmi Örneği. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*. 2024 (2), 338-362.

Yeniden çevrimde türün ortaya çıkışı, sebepleri, olumlu ya da olumsuz yan faktörleri, etkileri ve sonuçları araştırmamızın kapsamı haricinde tutulmuştur. Çalışmada Türkiye ile dünyanın sosyo-ekonomik ve politik atmosferi dikkate alınmıştır. Ele alınan örnek filmin orijinali ile gösterdiği farklılıklar ve Türk kültürü yansıtılması hususundaki değişim ve dönüşüm iletişim bilimleri kapsamında değerlendirilmiştir. Araştırmanın amacı Türk sinemasının başlangıcından itibaren ortaya çıkan iktisadi başta olmak üzere diğer sebeplerden dolayı reel bir konuma gelen yeniden çevrim kapsamındaki eserleri, örnek bir film üzerinde bilimsel değerlendirmelerde bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Yeniden Çevrim, Türk Kültürü, Sinema, İletişim, Ana Akım

Abstract

Seventh Art Branch Cinema has a short history compared to other branches of art. It started to be followed in Turkey in the year it was invented. At the beginning of the First World War, Turkish Cinema started to produce films with Fuat Uzkınay's film "The Destruction of the Russian Monument in Ayestafanos". Although not as much as in the world, Turkish Cinema has gained momentum with the methods it has developed, especially in the XX. With the second half of the century, the annual film production rapidly increased, first pushing the figure of two hundred and then easily exceeding it. In this process, supply and demand have been effective in the sectoral sense. The difficulties that have arisen in meeting the supply-demand balance have revealed the issue of recycle and in a sense, brought a new perspective to the producers. Turkish Cinema has produced works that are similar to foreign films, especially American mainstream cinema, at various times. These films, which are called "reproduction", have undergone serious adaptations within the framework of local, regional and national characteristics while being produced. Apart from these adaptations, imitation of scenes, exact use of music, animation or copying methods were applied. The emergence of the species in recycle, its causes, positive or negative side factors, effects and results are excluded from the scope of our research. The socio-economic and political atmosphere of Türkiye and the world was taken into account in the study. The differences between the sample film and the original and the change in the reflection of Turkish culture and the transformation were evaluated within the scope of communication sciences. The aim of the research is to make scientific evaluations of the remake works, which have come to a real position due to other reasons, especially economic, that have emerged since the beginning of Turkish cinema, through a sample film.

Keywords: Reproduction, Turkish Culture, Cinema, Communication, Mainstream.

Giriş

Yeniden Çevrim Kavramı; kısaca daha önceden çekilmiş filmlerin bir kere daha tasarlanıp projelendirilerek yürütülmesi ve hedef kitleye ulaştırılmasıdır. Dünya sinemasından olabileceği gibi yerli filmlerden de gerçekleştirilmektedir. Sanatı “düş gücü, yaratıcılık ve yetenek gerektiren insan etkinliği” (Kalkan, 2012: 15) bakış açısıyla araştırma çelişse de sinema her filmiyle yeni bir esere dönüşmektedir.

“Hayat üzerine yanı başınızda asla bulamayacağınız kadar uzak, garip, şaşırtıcı, kimi zaman egzotik, bazen vahşi, bazen de duyguların yumuşaklığıyla örülmüş sevgi dolu görüntüleri” (Dorsay, 2017: 9) tekrar tekrar aynı heyecanla takibini sağlamaktadır. Sadece yeniden çevrimleriyle hatırlanan filmler bulunmaktadır. Yeni medya ürünü “yeniden ele geçirdiği” şansı orijinali ile mukayese (Şenyapılı, 2002: 20). gölgesinde kalmaya da mahkûm olmakta, hiçbir medya ürünü bu konumun uzağında kalamamakta, böylelikle filminden daha çok sektör ve sanat dalı egemenliğini artırır hale gelmektedir. Buna rağmen hem orijinali hem de yeniden çevrimi dünya sinemasının prestiji Oscar’a aday olabilmiş film projeleri de söz konusudur. Aynı şekilde bilimsel ve teknolojik gelişmelerden beslenen özel efektler, orijinaline göre daha başarılı medya ürünlerinin önünü açmıştır.

Bahsi geçen film türlerinde her şeyden evvel ana ve yan karakterler, takdim edilen mekanlar, icra edilen meslekler, sonrasında ise tabii “tercihlerin, zevk ve alışkanlıkların” az ya da çok ülke “kültürüne uyarlandığı görülmektedir. Çeviri bilim alanında, yeniden çevrimler üzerine yapılan çalışmaların çoğalmasa ise çeviri bilime veri sağlayacağı düşünülmektedir.” (Baydan, 2022: 1125).

Her aşamasında “sanatsal gerçeklikler” (Kahraman, 2005) sanatın felsefesi, sosyolojisi, psikolojisi, dili kadar estetik değer taşımaktadır. Sanatın evrenselliği ile etkileşimi birbirinden beslenmekte, karşılıklı olarak birbirlerini beslemektedirler.

“Yedinci Sanat” yani sinemanın değişmesi zor görünen temel öğeleri: (Güçhan, 1993: 52) Sanatçı, Medya Ürünü ve Hedef Kitle

“Hedef kitle, kendisine takdim edilen karakterlerden bir kısmının yeniden üretimine zemin hazırlamaktadır. Bu karakterler diğer medya ürünleri vasıtasıyla kitlelerin yönlendirilmesine katkı sağlarlar. Medya ürünleri böylelikle toplumun genelinde tesir gücüne erişirler” (Akkoyun, 2022a: 59).

Bu çalışmada “dünyayı kurtarmak” gibi iddialı bir düşüncenin afişe edilmesi çerçevesinde üretilen, beyazperdeye yansıtılan Dünyayı Kurtaran Adam yapımının “Türk

kimliğini” oluşturan ortak değerler ve “Türk kültürünün” mihenk taşlarının temsiliyeti öne çıkmaktadır. Yüzlerce yıllık tecrübeden süzülüp gelen masalların şifrelerini ortaya koyduğu “dürüstlük, sabır, adalet, eşitlik, bağlılık” (Yardımcı, 2023: 63) gibi evrensel değerler beyazperdeye yansıtılmaktadır.

Bir filmi çekildiği coğrafi bölgenin sosyo-kültürel koşulları, dönemin siyasi ve ekonomik şartları dışında değerlendirmek mümkün değildir. (Yüksel, 2008:128) Sinema filmi içinde doğduğu toplumu yansıtan bir ayna görevini üstlenmektedir. Dünyayı Kurtaran Adam filmi 1982 yılında çekildiği için öncelikle 1970’li yılların sonları ve 1980’li yılların başlarındaki Türkiye esas alınacaktır. 1970’li yıllar Türkiye’si genel anlamda politik düzensizlikler dönemindeydi. Devletçilik ön plandaydı ve karma ekonomiye sahiptir. Ölümle sonuçlanan siyasi sokak çatışmaları ve dolayısıyla toplumsal kriz söz konusuydu. “Kısacası, siyasi ve toplumsal bir çatışma ortamına sahiptir.” 1980’li yılların başına gelindiğinde ise bu karışıklığa binaen 12 Eylül askeri darbesi karşımıza çıkmaktadır. Bunun sonucu olarak askeri yönetime geçilerek sivil yönetim terk edilmiş, olağan üstü hal durumundan ötürü sokağa çıkma yasakları uygulanmış, birçok sendika, siyasi içerikli parti, sivil kuruluş kapatılmıştır. (Serarslan-Özgür, 2011: 35) Sinema sektörü de toplumsal düzenlemelerden nasibini almıştır (Esen, 2010: 185).

“Ordu Yönetime El Koydu” (Ordu, 1980) manşetleri ile duyurulan süreçte TBMM dağıtılmış, hükümet sonlandırılmış, milletvekilliği dokunulmazlığı kaldırılmış, bütün siyasi partiler, işçi sendikaları kapatılmış, liderler tutuklanmış, yurtdışı çıkışları durdurulmuş, olağanüstü hâl ilan edilmiş, idare MGK’da toplanmıştır. Böylesi bir ortamda 80’li yılların ilk yarısı sansür, baskı ve yasaklarla geçmiş, sonrasında ise Hollywood film sektörünün etkinliğini artıracak adımlar atmıştır. Yerli film üretimindeki baskılar, toplumun içe kapanıklığı ve ilgisizliği sinema dilindeki yönelimler sinema sektörünü olumsuz yönde etkilemiştir. Bu süreçte Türkiye’de “fantastik türe yönelik filmlerde inanılmaz bir artış gözlenmiştir.” (Tuğran, 2023: 77)

1980’li yıllar Türkiye’sinde erkekler filmin öznesi konumundan ayrılmış daha çok ‘kadın’ temalı ve isimli filmler ön plana çıkarılmıştır. Bunlar arasında o günlerin çok okunan edebi eser uyarlamalarının bulunması söz konusu tespitin sadece beyazperdeyle sınırlı olmadığını göstermektedir. “Kadın karakterler, 1980 sonrasında daha bağımsız, bireysel ve filmin odağında temsil edilmişlerdir.” (Coşkun, 2021: 37) Sürecin konu ve içerik bakımından çeşitli bakış açılarıyla Türk sinemasına bu anlamda bir kazanım sağladığını söylemek mümkün görünmektedir.

Süreçten hemen önceki yılın hemen sonrasındaki yılın film çekim sayıları üçte bire indiği dönemde yetmiş iki film den birisi olan Dünyayı Kurtaran Adam böyle bir vakitte, böyle bir topluluk içine ve belirtilen tüm düzen, sistem ve yasakların üzerine doğmuştur. Kabul gören anlayış doğrultusunda sinema eserleri, yürütüldüğü ülkenin yaşam tarzından aldığı verileri, bilgileri kendi sanatının ölçüleri dahilinde işleyerek aynı coğrafya ve kitleye aktarır. (Erus, 2020: 589)

“Neredeyse meslek haline gelen Dünyayı kurtarma işine Türk Milleti olarak bizim katkımız” (Korkmaz, 2020) olarak dillendiren başlık sonraki dönemde başrolüne de isim olmuştur. (Kadıköy, 2019) “Oyuncunun az ve kıymetli” (Makas, 2023b) olduğu zamanların sinema filmi olarak toplumsal hafızadaki yeri sürekli oluşmuştur. Maruz kaldığı darbe gölgesinde ülke sinemacıları (Özdemir, 2022: 67) “artık modası geçmiş aşk filmlerinden ve iyice bayatlamaya başlayan Yeşilçam melodramlarından” kurtuluş çaresi olarak hedef kitleye dünya sinemasının popüler medya ürünlerinden takdimi çabasıdır. Sınırlı bütçe, zorlu günler, gösterim salon sayısı gibi güçlükler başrol oyuncusunun katkısıyla aşılmaya çalışıldı. “O dönemde bilhassa çocuklar için müthiş bir olaydı. İlk kez Türk astronotlarla, uzay savaşçılarıyla karşılaşıyorlardı.” “Tam olarak geçmişimiz gibiydi. ... Çocukluğunuza ve masumiyetinize bağlanıverirsiniz. ... Dünyayı Kurtaran Adam gibi kült bir esere kim ne diyebilir?” (Sarioğlu, 2022) Yönetmen, yapımcı, firma ve oyuncu eserden maddi ve manevi kazanım elde ettiler. (Hamevioğlu, 2023)

“İnsanlar, özledikleri ve değerli buldukları geçmişi yeniden yaşamak için belgesellere ilgi duymaktadır. İnsanın bilinçaltındaki öğrenilmiş kod, geçen bir anın bir daha asla yaşanmayacağı inancı, geçmişi çağrıştıran veya yansıtan her türlü aracı değerli kılmaktadır.” (Cereci, 2002: 2) Örneklem film de gerek yürütücüleri gerekse sinema severler açısından onlarca yıldır sağlanan deneyimlerin bileşkesi gibi durmakta, mekanın galaksi olarak değişmesi kılıç, coğrafya, aksiyon, fedakarlık, mücadele tarzlarını tekrarlayıp durmaktadır. Kitle iletişim araçları medya ürünü vizyonda olduğu müddetçe sürmüş, sonrası evrensel sanat meraklılarınca ve akademik çalışmalara kalmıştır.

1. Türk Sinemasının Ekonomi Kritiği

Kitle iletişim araçlarından sinema bir medya işletmesidir. Geleneksel medyanın hem sanat hem basın alanlarında yaşanan gelişmeler ve birbirini tetikleyen unsurların bir araya gelmesi bu işletme kurumunun bir taraftan yayın, diğer taraftan da ekonomi politikasını şekillendirmiştir. Araştırma kapsamına akademik bakış gerçekleştirildiğinde bir taraftan

sinemanın diğer taraftan televizyonun filmler ile bağlantısı diğer ülke sinemalarından farklı bir işletme mantığında geliştiği kanaatini ortaya koymaktadır.

Bireysel ve kurumsal yansımalarıyla (Gürcan-Kumcuoğlu, 2017: 153-154) medya işletmesi kapsamında; “sinema deyince genellikle akla içerisinde şiddet, çılgın kovalamaca sahneleri, ayrıntılı dövüş sahneleri, kahramanın ön planda olduğu gişe/ticari başarıya odaklı Amerikan Hollywood filmleri gelmektedir. Dünya zerine seyirciye kolaylıkla ulaşan bu Hollywood filmleriyle birazda bilinçli şekilde Amerikan popüler kültürünü ve Amerikan yaşam biçimi sempatik hale getirilmektedir.” (Günay, 2023) İ ve dış politikası konusunda sınırsız bir propaganda fırsatı yakalamaktadır.

“Bir endüstrinin işleyebilmesi için ana etmenlerden bir tanesi de sermaye yani paradır. Bu ilk gösterim ortaya konan yatırım dışında çıkan ürünün maddi olarak bir geri dönüş yapmasını sağlamıştır. Sonraki yoğun film gösterimleri bu süreci desteklemiş, sinemanın para getirebilecek bir sektör düşüncesi sinemacılarda yer etmiştir. Bunun yanında yeni girişimcilerin de ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Çünkü arz ve talep dengesi sağlanmış, ark dönmeye başlamıştır. Bir film şu dört aşamayı tamamladıktan sonra seyirci ile buluşur.

Pre-prodüksiyon: Filmin n çalışma kısmıdır. Bu bölüm telif hakları, yazım, senaryo, casting ve oyunculuk faaliyetlerini kapsar. Film projesinin tamamlanabilmesi için kaynak planlaması ile yönetimi, ekip ile ekipman oluşturulması, bütçe hesaplama ile toplama, eserin sonuçlandırılabilmesi yolunda taslak metinler ile çizimler bu aşamanın meseleleri arasında yer almaktadır.

Prodüksiyon: Filmin ekim, yapım aşamasıdır. Bu bölüm mekn, kamera, ışık, ses ve özel efekt faaliyetlerini kapsar. Genellikle sinema filmi, televizyon programı, yapım için kullanılmaktadır.

Post Prodüksiyon: Filmin çekimden sonra gördüğü işlemleri kapsar. Bu bölüm kurgu, müzik, altyazı, dublaj ve görsel efekt faaliyetlerini içerir. Medya ürünün içeriği en son haline getirilir. Sadece düzenleme olmayıp o ana kadar oluşmuş ya da oluşabilecek problemlerin giderilebileceği işlem aşamasıdır. Bu konularda uzmanlaşanlar medya ürünlerine farklı cephelerden katkı sağlamaktadırlar.

Dağıtım/Gösterim: Tamamlanmış filmin seyirciye ulaştığı aşamadır. Bu bölüm sinema film dağıtımı, video, DVD ve film çoğaltma faaliyetlerini içerir. Sinema endüstrisinde gişe hasılatının yanı sıra filmle ilgili pek çok ürünün satışından gelir elde edilmektedir.” (Aytekin, 2016: 251-252).

Kısaca bir sinema film yapımının “takip basamakları” olarak isimlendirme yoluna gittiğimiz hususun ulaştığı noktaları şu şekilde ifade etmek mümkündür: “Ortaya bir eser çıkarma adına medya ürünleri arasında ister belgesel türler ister diğer kurgu filmler başlangıçtan itibaren ciddi bir yapım-yönetim takibi gerektirmekte, süreç hedef kitleye ulaştırılincaya kadar birbiri ardına sürmektedir. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin zihinleri zorladığı çağımızda film yapımı sadece ilgili disiplin öğrencileri, akademisyenleri ya da sanat dalı mensuplarını aşmış durumdadır. Türü ne olursa olsun bir film çekimi için her şeyden evvel ekipmanları hazırlamak, satın almak ve eksikliklerin giderilebileceği kurumlarla irtibat halinde olmak elzemdir. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin de yardımıyla bilhassa düşük bütçeli çalışmaların kontrolü daha kolay olabilmektedir. Filmin çekim unsuru kameradır. Küçük çaplı projeler için günümüzde yüksek çözünürlüğü destekleyen akıllı telefonlardan bile yararlanılabilmektedir. Çekim işlevinde görüntü netliği ve titremeleri engelleme açısından bir tripod da önemli ekipmanlar arasındadır. Bütçe konusunda kısıtlama bulunmaması halinde gimbal da görüntü netliği konusunda yararlı bir ekipmandır. Doğal ışıktan yararlanılması bütçeyi rahatlatmaysa da bu her zaman mümkün olamamaktadır. Özellikle iç çekimlerde yapay ışıklandırmadan yararlanmak kaçınılmaz olduğundan ışık sistemleri de eklenmelidir. Işık sistemleri yönetmenin becerisini gün yüzüne çıkarma fırsatı vermektedir. Filmlerin önemli unsurlarının başında ses gelmektedir. Mümkün olduğunca ses çekimlerinin görüntü çekimlerinden sonraya stüdyo ortamına bırakılması mantıklıdır. Eş zamanlı bir çekimdeyse kapalı ortamda vasat, dış mekanlarda ise ortam gürültüsü de dikkate alınarak boom mikrofon ve beraberinde mikrofon filtresi göz ardı edilmemelidir. Filmin çekimi kadar sonrasındaki aşamalarda da kurgu yapılacak bilgisayarın güçlü bir ekran kartı ile işlemciye sahip olunması gereklidir. Güçlü bir ekran kartı, yüksek performans gerektiren grafik işlemlerini ve görsel işlemleri gerçekleştirebilen bir bilgisayar bileşenidir. Ekran kartları, görüntüleri işlemek ve bilgisayar ekranına aktarmak için özel olarak tasarlanmıştır. Filmler için gerçekleştirilen takip basamakları bir anlamda lider konumundaki yönetmenin hem ekibi hem de ekipmanları doğru yönlendirme hususlarındaki yeteneklerini bir medya ürününe dönüşümün yol haritasını gün yüzüne çıkartmaktadır.” (Akkoyun, 2023) Ekipmanlar elbette çok mühimdir ancak medya ürünü her zaman sanatçıya sinema sektöründe yönetmene ait kabul edilmektedir.

“Takip Basamakları” bilhassa fantastik medya ürünlerinde yakın, orta ve uzak vadede kazanımlara sebebiyet verebilmekte başka türlerdeki “uzay ekonomisi” gibi çalışmalara (Dirican, 2022) ilham kaynağı olabilmekte, “kutsal görev” (Tolgay, 2021) temsiliyetiyle toplumsal hafızayı beslemektedir. Aynı şekilde filmlerin diğer bir hedef kitlesi festivallerdir.

“İçerisinde bulunduğu toplumun lokomotifini konumundaki medya mensupları ...” söz konusu festivallerle ara ve ana hedeflerine bir adım daha yaklaşırlarken “kültür ve sanat insanları, ilim irfan sahibi üniversite hocaları” (Demir, 2021: 28) ile etki alanını daha da genişletirler.

2018 yılında İngiltere’de Scalarama Festivali’nde gösterime girmesi üzerine The Guardian “film garip bir şekilde eğlenceli ve izleyenleri içine çekiyor” ifadelerini taşıyan bir haber yayınladı. (Telek, 2018) Aynı gelişmelerle bağlantılı haberler diğer kitle iletişim araçlarınınca hedef kitleye ulaştırılmaya devam etmiştir.

Araştırma konusu filmin tasarlanması aşamasında Türk sinemasının ekonomik durumu dikkate alındığında devasa bütçe gerektiren böylesi bir medya ürününün devasa bütçesini bulmak, bulunabilse dahi bunun geri dönüşünü sağlamak imkânsız görünmekteydi. Maddi kaynak eksikliği başrol oyuncusunun iş sözleşmesi, ana karakter merkezli bir aksiyon kapsamlı bir projeye aşılma yoluna gidildi. Böylesi bir tablo başrol oyuncusunun kültürel geçmişe uzanan fantastik filmlerinin mekanını kale burçlarından uzaya taşıdığı gibi “dayak attıklarını da uzaylıya” dönüştürdü. Uzay gemileri maketlerinin de aksiyon sahnelerine eklendiğini de belirtmekte fayda vardır. Tehdit edilen vatan yerine uzaylıların işgale yeltendiği dünya kavramı söylemlere yansdı. Ekonomik hareket adına Kilyos sahilleri tercih edilmişse de setin, dekorların ve maketlerin inşasının tamamlanması sonrasındaki fırtına emekleri boşa, filmin çekimlerini de Kapadokya’ya attı. Filmin orijinalinden etik dışı alıntılar “kötü kopyalar” halinde filme uyarlandı. Zira film ölçülerinde belirgin farklılıklar bulunmaktaydı. Bütün bunların haricinde haber görüntüleri yirmi hatta otuz yıl evvel batı sineması filmlerinin sahnelerinden bir kısmı da kullanıldı. Film müzikleri de aynı şekilde aktarıldı. Sokaktan geçen motosikletli birisinin kaskı kısa süreliğine kiralandı. Aynı kask iki oyuncuda dönüşümlü olarak kullanıldı. “Terzi ekibince her gün çekimlerde kullanılan kostümler, çekimlerin ardından ya onarılıyor ya da yırtılarak kumaşlarından yeni kostümler dikiliyordu.” Bütün bunlarla birlikte “film, kendisine verilen emeğin karşılığını verdi. Yalnızca İstanbul gösterimlerinde bütçenin yarısı kotarıldı.” Yönetmen Alfa Romeo, yapımcı Mercedes ile villa, firma mülk, ana karakter yeni bir şöhrete eriştiler. (Hamevioğlu, 2023)

Yeniden çevrimi yeni bir sanat eserinin şekillenmesi (Katz, 1979: 19) görme eğilimi yaygındır. Örnek filmin yönetmeni eserlerinin “niteliğinden çok para kazandırması” cihetine baktığını ifade etti. Bunun için hedef kitlenin ve sinema bölgesinin “sevdiği” temaları da yeni çevrimlere eklemeye, tekrarlama da herhangi bir mahzur görmedi. Dini, türkölü, furya türlerinde çekinmeden yer aldı. (Öktemer, 2016) Bu durum sinemanın sanat olması yanında mutlaka bir “medya işletmesi” yani maddi kazanım özelliği taşıdığını bir kere daha ortaya

çıkılmaktadır. Bunların yanında maddi giderlerin en az da tutulması adına da yeniden çevrim tarzı medya ürünlerine yönelmesi hatta aynı yönetmenin bizzat aynı filmi benzer isimle fakat farklı oyuncular ile bir kere daha projelendirmesi örnekleri de mevcuttur.

2. Türk Sinemasının Yeniden Çevrim Meselesi

Kitle iletişim araçlarındaki medya ürünlerine yansıdığı üzere kaliteli sanatçı konusunda oldukça şanslı olan Türkiye’de sinemanın, tiyatronun ustaları toplumsal hafızadaki yerlerini muhafaza etmektedirler. “Hollywood gibi yüksek kalitede prodüksiyonlarımız yok ancak Türk yazarların çok güzel, hayatın içinden fikirleri vardır. Dramdan komediye insanın anlaşıldığı ve empati kurmanızı sağlayan yapımlar beyaz perdeye ve sahnelere aktarılmıştır.” (Makas, 2023a) Dünyanın her yanında olduğu gibi bunların bir kısmı özgün ve farkındalıklı iken bir kısmı da akademik kavramla “yeniden çevrim” adı verilen eserlerden mürekkeptir. Yeniden çevrim filmleri her dönemde, her ülkede mevcudiyetini korumuş hedef kitle tarafından da sinema salonlarında garip karşılanmadan takip edilmiştir.

Sinemasal bir “uyarlama” (Andrew, 2000: 28-38) şekli olan “yeniden çevrim” sadece kendiyile değil esinlendiği medya ürünü başta olmak üzere senaryosu, yönetmeni, sanatçıları, hedef kitlesi, hasılatı, aslıyla uyum ve anlamı ile bir bütünün yepyeni biçimselleştirimini oluşturmaktadır. Yeni medya ürünü sanat yönünden daha fazla mukayese merkezli ele alınmakta ise de ilki yani orijinali mutlaka zikredilmektedir.

Hem edebiyatçıların, hem sinema ve televizyoncuların üzerinde durdukları “akademik literatürün popüler” (DeBona, 2010: 1-2) sahalarından biri konumundaki yeniden çevrimler bilimsel araştırma konuları arasındadır.

Olaya sanat, imkân, kültür ve insan gibi cephelerden yaklaşıldığında “İçimizde Bizden Olmayan Nazarlar” hususu dikkat çekmekte ve “serüven adamı” rolünde bütünleştirdiğinin (Akkoyun, 2018: 27-30) altı çizilmektedir.

Sinema sanatı kadar muhtevastaki “kültürel, sosyal ve siyasal kodlarla da büyük önem taşımaktadır.” (Aytekin, 2016: 248) Birçok bakımdan değerlendirilmesi gereken 1980 li yıllar (Akyol, 1980) düşünüldüğünde televizyonculuk tek kanal üzerinden sürdürülmekte, Yeşilçam geleneği gerilerde kalmakta olduğu dikkate alındığında bir taraftan edebî eserlerin uyarlamaları, diğer taraftan da orijinal ve özgün senaryo çalışmaları desteklense de “dış kaynaklı” yayınlar ağırlığını muhafaza etmektedir. (Gündal, 2018: 208)

“Bilişim ürünleri üretilmek için maliyetli bulunur, ancak yeniden üretimleri pahalı değildir.” (Aytekin, 2016: 62) Akademik değerlendirilmelerinde kaynak materyal orijinal

---

filmin haricinde kaynak seçilen medya ürünü, onu ortaya çıkaran akım, sanatsal ve ekonomik beklentileri de dikkate alınır.

Amerika, Avrupa, Hint sinemasında yaygın olduğu gibi ülke sinemalarında da kaynağı dahilden ya da hariçten birçok yeniden çevrimlerden proje araştırma konusu Türk sinemasındaki karşılıklarından sadece birisidir. Belli başlıları şu şekilde sıralanabilir:

The Kid (Yönetmen: Charlie Chaplin, 1921) – Garip (Yönetmen: Memduh Ün, 1986)

Dracula (Yönetmen: Tod Browning, 1931) – Drakula İstanbul'da (Yönetmen: Mehmet Muhtar; 1953)

Bir Gecede Oldu (Yönetmen: Frank Capra, 1934) – Halk Çocuğu (Yönetmen: Memduh Ün, 1964)

Şehrin Işıkları (Yönetmen: Charlie Chaplin, 1931) – Cafer Bey; İyi, Fakir ve Kibar (Yönetmen: Feyzi Tuna, 1971)

Roma Tatili (Yönetmen: William Wyler, 1953) – İstanbul Tatili (Yönetmen: Türker İnanoğlu, 1968)

Love Story (Yönetmen: Arthur Hiller, 1970) – Aşk Hikayemiz (Yönetmen: Orhan Elmas, 1986)

Jaws (Yönetmen: Stewen Spielberg, 1975) – Çöl (Yönetmen: Çetin İnanç, 1983)

Rocky (Yönetmen: John G. Avildsen, 1976) – Serdar: Kara Şimşek 1 (Yönetmen: Çetin İnanç, 1986)

Rambo First Blood (Yönetmen: Ted Kotcheff, 1982) – Korkusuz (Yönetmen: Çetin İnanç, 1986)

Örnek olarak sıralan yeniden çevrim filmlere bakıldığında medya ürünü projesinin yürütülmesinden altmış beş yıl evvel çekilmiş filmlerden yola çıkılabildiği gibi, hala gösterime devam edildiği ve sinemaseverlere beyazperdede aktarımı süren eserler de olabilmektedir.

Memduh Ün, Orhan Elmas gibi ana akım sinemasının önemli yönetmenleri de yeniden çevrime yönelmede tereddüt göstermemişlerdir. İlgili yerde anlatıldığı gibi Türk sinemasının zorlu bir süreçten geçmek zorunda kaldığı 1980'li yıllarda yeniden çevrimlerin önceki ve sonraki zamanlara göre çok daha fazla örneklerini çekimlere yönelinmiştir. Aynı yoğunlaşmada araştırma konusu filmin yönetmeni ardı ardına birçok yeniden çevrime imza atmıştır. Hem imza sahibi hem de imzanın ilk medya ürünü olması söz konusu filmi değerlendirmeye açmıştır.

Filmin çekimleri Kapadokya’da gerçekleştirilmiştir. Üç Hisar, Kaymaklı ve Derin Kuyu yer altı şehri bazı sahnelerde yer almaktadır. Filmde Hacı Bektaş Veli Türbesi ile Göreme’deki Tokalı Kilisesi görülmektedir. Buna istinaden ünlü anıtların işlevlerin değiştirildiğini görülmektedir.

Hedef kitlede karşılık bulan filmler farklı alt başlıklarla seriye dönüştürülebildiği gibi ana kahramanın yanına oğlu eklenerek yeniden çevrilmiştir ki ana karakter bu filmde kısa bir rol almıştır.

Film üretimini, sayısını, temasını hatta afişe edilen başlıkları (Akkoyun, 2022b) doğrudan belirleyen darbe rüzgârı ve çaresizliği altında yapımı gerçekleştirilen film sonraki onlu yıllarda dünya sinemasında merak uyandırmıştır. Bilhassa sinema akademisyenleri ile yazarları da filmle yakından ilgilenmişlerdir. “Geçmiş yıllarda pek çok ülkede çekilmiş bu tür filmlerin peşine düşmüş, bunları toplamış” (Yetmişbir, 2016) bir isim daha fazla alakadar olmuştur.

2016 yılında yapımcı, araştırmacı ve How the World Remade Hollywood kitabının yazarı (Glaser, 2022) restore ettiği filmin 2K çözünürlüğünde bir kopyasını hazırladı. Bu teşebbüs “filme ve filmin ekibine büyük bir saygı ve hayranlık duyulmasını sağladı.” (Hamevioğlu, 2023) Söz konusu girişim Türkiye’de de yakından takip edilmiştir; ABD’deki Neon Harbor Entertainment Şirketi’nden Ed Glaser, filmin 35 mm’lik orijinal bir kopyasını bulduğunu duyurdu. Ed Glaser’in girişimi sayesinde filmin “yüksek bir görüntü kalitesiyle izlenme” imkanına da sahip olacağı ilgililere iletilmiştir. (Küçük, 2016) Aynı yılın sonlarında restore tamamlanmasıyla Türkiye’nin ilgisi sürmüştür. Yapımcının daha evvel Hint, Çin ve Macar sinemacıların Hollywood’dan uyarladığı filmlerle mukayesede bulunduğu vurgulanarak “dünya tarihinde taklit edilmiş çok film var. Ancak Dünyayı Kurtaran Adam kadar cesur bir girişime rastlamak mümkün değil” (Glaser: 2022: 17) ifadelerine yer verilmiştir. (Aydın, 2016) Film restore çalışması ve sonrası gelişmeler yabancı medyada da yankı bulmuştur. (Williams, 2012)

Orijinal kopyasının bulunması sonrasında da gelişmeler devam etmiştir. 2016 yılında Neon Harbor sitesinin kurucusu olmanın yanında Hollywood’dan Yeşilçam’a uyarlamalara ilgi duyan birisi olarak filmin kayıp orijinaline ulaşması sonrasında yönetmen ve kurgucu ile röportajlar gerçekleştirip 8 dakikalık “mini bir belgesel” ortaya çıkarmıştır. (Epik, 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=hyOCLzKszYY>) Bu “mini” eser dahi Türk sinemasına önemli bilgi aktarımı sağlamış, filmin orijinalinin bir saat daha uzun olduğu bilgisi

paylaşmıştır. (Özsefil, 2017) Belgesel hem daha sonraki medya ürünlerine kapı aralamış, hem de araştırmalara katkı sağlamıştır.

Belgeselin YouTube kanalı üzerinden hedef kitleye ulaştırılması sonrasında ilgili yapımcı filmin orijinal kopyası üzerinde çalışmasını sürdürüp 4 Mayıs 2018 tarihinde Londra Cinema Museum ile Glasgow CCA’da iki hususi gösterim gerçekleştirmesi söz konusu olmuştur. Yenidünyada da aynı şekilde gösterim çabasında olduğu medyaya yansımıştır. (Erdoğan, 2018)

Film, elde olmayan sebeplerden dolayı Kapadokya’da çekilmiş olması gene yakın zamanlarda “eşsiz bölgelerimizin filmciler için pazarlanabilmesi” iddiasının delili olarak gösterilmiştir. “İki uzay pilotunun ütopyik, trajikomik macerasının anlatıldığı film baştan sona burada çekilmiştir” denilmiştir. (Şen, 2021)

Başrol oyuncusunun vefatı sonrası yorumlarda da film yer almıştır: “Yakışıklılığı, yeteneği ve oyunculuk gücüyle dünya çapında bir isim olması beklenen Cüneyt Arkın’ın absürd bir kült filmle dünyada tanınması ise hayatın bir şakası olsa gerek. ... 1980’lerde aksiyon, 1990’larda polisiye film ve dizilere yönelse de Dünyayı Kurtaran Adam’ı dünya tanıdı.” (Sevi, 2022) Diğer bir bakış açısıyla “kültürel, fikri ve ekonomik anlamda karmaşık yapıya sahip” sinema, devlet yönetiminden “gerekli desteği göremediği” için değerlerden uzak kaldı. (Altaylı, 1974: 65)

Başrol oyuncusunun görev alması haricinde herhangi bir müşterekliği bulunmayan Dünyayı Kurtaran Adam’ın Oğlu filmi tanınırlığı artırmaya dahi toplumsal hafızayı güncellemiştir.

3. Dünyayı Kurtaran Adam Filmi

Film “avantür film” başlığı altında incelenmektedir. Avantür filmler ticaret sineması olarak nitelendirilmektedir. Bununla birlikte filmde gelecek temsili gösterilmekte ayrıca bazı yerlerinde Hollywood stüdyolarının ürünü olan Star Wars (Yönetmen: George Lucas, 1977 / Yönetmen: Irvın Kershner, 1980) film serisinden görüntülere de yer verilmektedir. Film üst ses anlatımıyla başlar bu anlatıda filmin evrenini 4 dakika 30 saniye içinde izleyiciye aktarır. Galaksi Çağında Dünya yaşam formlarını medeniyetlerinin, ırklarının, dinlerinin ayrı devletler üzerinden değil sadece “dünyalılar” oluşturduğu belirtilmektedir. Bu çağa kadar Dünya pek çok nükleer savaş ve yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmış ancak dünyayı saran insan beyni moleküllerinin sıkıştırılması ile oluşturulmuş tabaka sayesinde o zamana kadar ayakta kalmayı başarmıştır. Yukarıdaki film özetinin ardından dünyayı ele geçirmek isteyen,

dünyalıların kim olduğunu ve hangi gezegende yaşadığını bilmediği, düşman görülür. Bu düşman Sihirbaz'dır. "O" zaman kavramını yenerek ölümsüzlüğü bulmuş ve bin yaşındadır. Dünyayı en zayıf anında yakaladığını, artık ele geçirmenin çok kolay olduğunu düşünmektedir. Sihirbaz insanların dünyayı sanki sihir yaparak koruduklarını düşünür. Bu yüzden insan beynini ele geçirip dünyayı ve galaksinin tamamını yönetmeyi amaçlamaktadır. Dünyalılar daha önce bu düşmanları bulup yok etmek istemiş ancak belirtildiği üzere kim olduğunu ve nerde yaşadığını bilmediklerinden, o güne kadar başaramamıştır. Bu savaşa "İki Türk" de katılır. Bu savaşçılar Murat ve Ali'dir. Silahlı uzay gemileriyle kendinden sayıca üstün olan düşmanla, onların üstlerine giderek, korkmadan savaşır. Ali'nin başarılı manevraları sonucunda Murat onu tebrik eder ancak daha sonra bilinmeyen güç onları kendine çeker ve gemilerini vurarak onları bilinmeyen bir gezegene düşürür. Bu gezegenin piramitlerin görünmesi ile "Dünya" olduğu anlaşılır.

Murat ve Ali gezegeni keşfe çıkarlar ve kendi aralarında analiz yaparlarken Murat, Ali'ye bu gezegene "düşürüldükleri" konusunda düzeltme yapar. Sonlarının meçhul olduğunu düşünmektedir. Üst ses yine devreye girer: Eski medeniyetlerin "kötü" olanı simgelemek için çizdikleri nesnelere galaktik çağın nükleer silahlarına benzemektedir. Belki de yok olmasının sebebi atom savaşlarıydı. Acaba yine mi yok olacaktı? Ali ve Murat Dünya hakkında tahminlerde bulunurken Ali dünyanın sadece kadınlardan oluşan bir yer olduğu ile ilgili fikrini belirtir. Hiçbir kadının dayanamadığını iddia ettiği ışığını çalar ve silahlı, atlı, iskelete benzer kişilerce saldırıya uğrarlar. Sayıca onlardan üstünlerdir ama "cengâver" bir şekilde savaşarak onları alt ederler. Ancak daha sonra lazer tabancalı, robot benzeri varlıklar tarafından esir alınırlar. Esir alındıkları yerde insanlara işkenceler edilmekte, ölümüne dövüştürülmektedirler. Kadın ve çocuk olsa bile ayırım yapılmamaktadır. Kahramanlar bunun haksızlık olduğunu düşünür ve bağlarından kurtularak mücadeleye girerler. Topluluğun içinden biri yaşlı, sakallı bir adam biri genç sarışın kadın ve Sihirbaz mücadeleyi dikkatle izler. Sihirbaz ancak bu adamların beyni ile dünyayı ele geçirebileceğini düşünür ve yakalanmaları emrini verir. Murat ve Ali sığınacak yer ararken bir çocuk onları sığınaklarına alır. Biraz önceki mücadeleyi dikkatle izleyen yaşlı adam ve kadın da bu sığınaktadır. Yaşlı adam onlarla ilk konuşan kişi olur. Onları kurtarıcı olarak görmektedir. Kendini onlara "inançlı ve ihtiyar bir bilgin" olarak tanıtır. Her ikisinin de aynı olduğunu söyler ve "insan" olduğunu vurgular. Atalarının kalıntılarının burada olduğunu söyler. Bu kalıntıları Ali de doğrular ve Bilgin bu ataların "13. Kabile" olduğunu, çok gelişmiş olduklarını, hepsinin kardeş olduklarını ve bu gelişmişliği iyilik adına kullandıklarını belirtir. Bilgin'e burasının neresi olduğunu sorarlar ve "Dünya'nın"

karanlıklar ve sırlar dolu Sonsuzluk Ülkesi olduğunu, Dünya'nın daha önce de bir atom savaşı yaşayıp parçalandığını ve bir parçasının burası olduğunu, bu parçayı da Sihirbaz'ın ele geçirdiğini öğrenir. Uzun yıllardır aradıkları düşmanın burada olduğu kanısına vardıkları için kalmaya karar verirler. Sihirbaz dünya üzerinde dönüştürdüğü yaratıkları onların üstüne salar. Ali ve Murat yaratıklarla mücadeleye girerler çocukları, güçsüzleri kurtarırlar.

Daha sonra büyük savaş için hazırlık yapmaya başlarlar. Bu hazırlıkları ayaklarına ağırlık bağlayıp koşarak, kaya tokatlayarak ve yumruklayarak yaparlar. Sihirbaz dünyalılara yardım eden herkesi ‘ölümsüzlükle’ cezalandırır ve kırmızı yaratıklara dönüştürür. Savaş günü geldiğinde herkesle vedalaşırlar. Murat kadını önce alnından daha sonra dudaklarından öperek vedalaşır. Ali ve Murat içki içtikleri yerde Sihirbaz'ın adamlarıyla dövüşmeye başlarlar ve burada ilk temas kurulur. Sihirbaz bir delikten ışınlanarak yanlarına gelir ve şunları söyler; “Gücüm sonsuzdur. Canlının doğuşundan bugüne kadar biriken tüm güçlere sahibim. Ben istediğimi alırım ve şimdi Dünya'yı istiyorum, bunun için bana lazımsınız” der. Kadını ve çocuğu esir aldığını gösterir. İnsanlığından faydalanacağını belirtir. Murat ve Ali'yi sarayına gelmeye mecbur bırakır. Ali, Sihirbaz'ın sarayına gittikten sonra burayı sevdiğini, bayramlık elbise bile verdiklerini belirtir. Sihirbaz Ali'yi kraliçenin dişiliğini kullanarak manipüle etmeye çalışır. Murat'ı da iş birliğine kendisi davet eder ancak her iki girişim de başarılı olmaz. Ali bu durumun bir tuzak olduğunu son anda anlar ve Murat atalarından gelen güç ve inançla Sihirbaz'ı yeneceğini söyler. Bu defa Sihirbaz ikisine çeşitli işkenceler yapar ve dirençlerini kırmaya çalışır. Kraliçe'yi başarısızlığından dolayı cezalandırır ve örümceğe çevirir. Murat Sihirbaz'ın elinden kaçmayı başarır ve Bilgin'in yanına gider. Hacı Bektaş-ı Veli Hazretleri'nin türbesine giderler. Bilgin orda Murat'a orasıyla ilgili özetle şunları belirtir: Bir asır öncesinden kalmış, Dünya'dan kopmuş bir yatıdır. En büyük topluluk olan Müslümanlık, medeniyetin simgesidir. Asırlarca doğruluğun rehberi olmuştur. Kötüler yayıldıkça ve İslam'dan uzaklaştıkça savaşlar tezahür etmiştir. Kuran-ı Kerim'de Feza, Dünya, geçmiş, insan ulusunun geçireceği safhalar yazılıdır. Ayrıca bu kitapta ölüme de inanılması gerektiği belirtilmektedir. Dünya bir kere atom savaşları yüzünden yok olmuştur ve sonrasında tunçtan bir dağın tepesine 13. Kabile gelmiştir. Tunç dağlar bu kabileyi atom savaşından kalan radyasyondan korumuş, kabile daha sonra bu dağı eriterek bütün gücünü bir kılıçta birleştirmiştir. Dönemin bilginleri toplanmış, tüm iyilik ve bilgilerini tek bir beyinde toplamış, bu kılıç ve beyini Dünya'yı koruması için bırakmıştır. Bilgin en sonunda 13. Kabileden geriye sadece kendilerinin, Sihirbaz'ın ve ölümsüzlerin kaldığını da belirtir. Murat'la Bilgin'in kızı, bu nesnelere almak için yola çıkarlar. Bir kiliseye girerler ve incelemeye başlarlar.

Ali, Sihirbazın esaretinden kurtulur ve Murat'ın yanına gelir. Ali Murat'ın elinden beyni ve kılıcı alır ve dövüşmeye başlarlar. Murat kılıcı Ali'ye saplayınca onun Ali olmadığı anlaşılır. Ali hala tutsaktır ve Sihirbaz onu beyin gücünü kendine aktarmaya çalışmaktadır. Murat, Sihirbazın bütün adamlarını yener ve Ali'yi kurtarır. Ali uğradığı işkenceler yüzünden öç almakta aceleci davranır Murat'ın elinden kılıçla beyni alıp Bilgin'in yanına gider. Nesnelere Bilgin'e verdikten sonra onun Sihirbaz olduğu anlaşılır ancak artık Sihirbaz nesnelere dokunmuştur. Ali'yi güçleriyle kayalara çarparak darp etmektedir ki Murat arkadaşını kurtarır. Bilgin'in yanına gelirler. Bilgin Murat'la Ali'den Dünya'yı kurtarmalarını ister. Tüm gücünü Sihirbaz nesnelere dokunduğunda kendine aktardığı için ölür. Bu kaybın sonucunda Ali yine hırsına yenik düşer ve bu sefer ölür. Murat hem Bilgin'i hem de arkadaşını kaybettiği için Sihirbaz ile artık tek başına savaşmak zorundadır. Kılıcı ve beyni yakar. Oluşan sıvıya ellerini sokar. Ellerinde güçlü ve sağlam eldiven oluşur. Bu eldivenlerle Sihirbazın adamlarını da kendisini de yener. Dünya kurtulmuştur ve artık insanların huzurla, güvenle yaşayabilecekleri bir yer olmuştur. Murat kendi dünyasına dönmek üzere uzay gemisiyle yola çıktığında üst ses devreye girer; “Dünyasız insan, insansız dünya olamaz. Çünkü insan evrende en büyük değerdir. Geleceğinizi koruyun, çünkü gelecek barıştadır. Barışı da yaşatacak hiç şüphesiz insandır.” (Serarslan-Özgür, 2011: 40)

Film, çekildiği dönemin teknik şartlarına göre çekilen bilim kurgu filmlerindedir. İki kahraman Türk pilotunun hikayesini anlatan film Star Wars filmlerinden alınan sahnelerle desteklenmiştir. Alıntı yapılan sahneler şu şekildedir; Fragman ve kızıl gezegen bölümü When Worlds Collide filminden, fragmandaki animasyonlu amblemin dönen dünyalı arka fonu Euro International Films, çalışan işçiler Sodom and Gomorrah, yaratıklı sahneler The Magic Sword, uzay mekiği savaşı Yıldız Savaşları: dördüncü bölüm yeni bir umut ve Sovyet Soyuz roketinin fırlatılması haber videosu gibi pek çok yerden alıntı yapılmıştır.

When Worlds Collide filminde fragman ve kızıl gezegen kısmı alıntılanmıştır ama asıl filmde görüntüler ve animasyonlar daha canlı ve animasyonlar daha gerçekçi fragmanda ise orijinalinden daha sakin bir şekilde olaylardan parçalar verilirken Dünyayı Kurtaran Adam filminde daha sert ve hızlı geçişlerle hareketli bir form kazandırılmış ve kızıl gezegen yetersiz animasyon çalışması nedeniyle daha amatör ve basit durmaktadır.

Bir diğer alıntılama ise çalışan işçiler bölümünde Sodom and Gomorrah'tan alınmıştır. Burada da yine dönemin teknik eksikliği kadar kostüm kısmındaki farklar da göze çarpmaktadır. Orijinal filmde çalışanların daha zor durumda olduğu ve kullanıldığı sahneleri

görmekteyiz başrolün hikayesini anlatırken arka planda olanları da göstermekte ve çalışanların durumunu vermektedir, kostüm olarak daha sade tercihlerde bulunulmuştur.

Filmde canavarların bulunduğu sahneler sahneler ise The Magic Sword filminden alıntılanmıştır. Orijinal filmde canavar daha uzun bir sahnede yer verilmiş, “korkunç ve güçlü” olduğu için uzun süre savaşıyor, askerler ölüyor ama araştırma konusu filmde ise kahraman pilot, canavarı tek darbeye devirip yoluna devam etmektedir.

Yıldız Savaşları: dördüncü bölümden de uzay mekiği kısmında çeviri yapılmıştır. Burada olabildiğince benzetmeler yapılmaya çalışılmış ancak orijinal yapımda biz mekiği daha genel ve geniş açılarla görüp nasıl bir araç olduğunu anlarken Dünyayı kurtaran Adam filminde daha yakın çekimlerle ve daha fazla karanlık ama renkli tuşlarla anlatılmaya çalışılmıştır.

Giriş sahnesinde dublaj sesle başlayan absürt sahnelerin bir kısmı; uzay aracında seyreden astronotların üzerinde astronot elbisesinin bulunmaması, düşman karakterlerin üzerindeki elbise fantastik Türk filmlerinde sıkça kullanılan Bizans askerlerinin elbiselerine benzemesi, Ali karakterinin uzayda “mini etekli kız gelmesini” söylemesi, savaş görüntülerinin gerçekçilikten bir hayli uzak olması, yaşanan patlamadan karakterlerin sağ kurtulması, farklı gezegende yaşadıklarını algılamaları, Kapadokya’da Mısır’a yürüme sahnesi, ayakların zeminde sabit durması yer çekimine uymaması, karşı birimlerin cansız mankene benzemesi ikiye bölünmesi kan çıkmaması, önce ses sonra görüntünün gelmesi, mumyaların Kapadokya’da gözükmeleri mumyalama işlemlerinin tuvalet kağıtlarıyla icra edilmesi, kavga sahnelerinde temas olmadan dövülmüş gibi kendilerini bırakmaları, ölenlerin alınları kanlıyken hemen sonraki sahnede bütün yüzlerinin kanla kaplı olmaları devamlılık anlamında, Murat karakterinin tek el hamlesiyle kayayı ikiye bölmesi, kaya parçalarını iki ayağına bağlayarak kayayla futbol topu gibi oynaması, kılıcı üçe bölmesi, ışınlanma yönteminin hem ölümsüzlük, hem de yok olma için kullanımı, kılıcın ışın geçirmez olması herkesi tek vuruşta öldürmesi, Ali karakterinin tek vuruşta duvardan duvara savrulması, Ali karakterinin Murat karakterine “hatırın için ölmeyeceğim” deyip ölmesi, Murat karakterinin kaynayan suya elini daldırıp çıkardığında elinin demir halini alması ve bir sonraki sahnede elinde çizgili eldiven bulunması, ayakkabısının altın renginde olmasına rağmen sahne devamında savaş halindeyken siyah renkte olması, mumyalanmış bir insan kafasını düşmana fırlattığında bir bomba gibi patlaması, düşman imparatorunu ikiye bölmesi gibi sıralanabilir.

Araştırma konusu filmde nükleer savaş sonrası yerle bir olan dünyanın parçalanması, bir parçası tasavvur edilen Kapadokya üzerinde yansıtılıyor. Buna karşın Mısır piramitleri, mumyaları gibi birçok tutarsızlığı yansıtmaktadır.

Filmin Kahramanları Kimlerdir?

Film temelde iyi ve kötünün savaşını aktarmaktadır. Dolayısı ile hem iyi karakterler ve hem de kötü karakterler mevcuttur. İyi karakterler “kahraman” olarak yansıtılmaktadır. Bu kahramanlar Murat ve Ali’dir. İzleyiciye “Türk Savaşçı” olarak tanıtılırlar. Murat karakteri cesurdur. Karşısındaki düşman ondan sayıca, cüsse olarak üstün olsa da geri çekilmez ve savaşır. Haksızlığın karşısında durur. Güçsüz insanların ölümüne savaştırıldığını gördüğünde onlar için dövülmüştür. Sihirbaz’ın askerlerini alt ettikten sonra altlarındaki atları alıp kaçtığı için at kullanmayı da bilmektedir. Zulme uğrayan çocuk ve kadınları askerlerin elinden kurtarmıştır, Bilge’nin kızı ve çocuklar esir alındığında onlara zarar verilmemesi için kendine zulmedilmesine göz yummuştur. Bu da onun kadın ve çocuklara sevgi ve şefkat çerçevesinde davrandığının göstergesidir. Sihirbaz’a karşı ne zaman hamle yapacağını ve onu nasıl gafil avlayacağını bilecek kadar uyanık ve sabırlıdır. Sihirbaz’ın beynini elde ettiğinde dünyayı ve galaksiyi yönetebileceğini düşündürecek kadar zekidir. Murat beyaz tenli ve iri yapılıdır. Atletik bir vücuda sahiptir, kayaların arasından atlayıp zıplayabilmektedir. Sihirbazın orduları ile savaşa girmeden önce yaptığı antrenmanlarda kayayı tokatlar. Kendinden büyük yapılı yaratıklarla savaşıp alt edecek ölçüde güçlüdür. Sihirbaz ona iş birliği teklif ettiğinde atalarından gelecek güç ve inancın ona yarım edeceği düşüncesi ile reddetmesi inançlı olduğunun göstergesidir. Ali karakteri uzay gemisi ile ustaca manevralar yapabilmektedir. “Sadece kadınların olduğu bir gezegen” tahmininde bulunmuştur. Ayrıca arkadaşı Murat’ın da “kadın” şakalarından ve az kalsın. Kraliçeye kanyor olmasından yola çıkılarak kadınlara düşkün olduğu anlaşılmaktadır. Direnci sağlamdır. Sihirbazın işkencelerinden kurtulabilmiştir. Murat gibi Ali’de ata binmeyi bilmektedir. Beyaz tene ve koyu renkli gözlere sahiptir. İri yapılıdır. Sihirbazın ordularına karşın Murat’ın yanında daima savaşmıştır. Ancak Ali, Murat kadar sabırlı bir yapıya sahip değildir. İşkenceden kurtulduktan sonra Sihirbazdan intikamını almak için aceleci davranır ve bu yüzden ölür. Bilgin karakteri beyaz kıyafetler içinde görünmektedir. Temizliği ve saflığı sembolize etmektedir. Dünya ve din tarihi ile oldukça bilgilidir. İyi karakterlerin yanında yer alır. Bilgin’in kızı, güler yüzlüdür, davasına sadıktır. Çocukları koruyup kollamaktadır. Yardımsever bir karaktere sahiptir, kahramanların yaralarını sarmakta ve içinde bulunduğu topluluğa yemek pişirmektedir. Bu karakterlerin düşmanı Sihirbazdır. İyi ve kötünün savaşında kötüyü temsil etmektedir. Zaman kavramını yenmiş ve

ölümsüzlüğe ulaşabilmiştir. Kendini erişilemez ve tek olarak görmektedir. Dini bir inanişaya sahip değildir. Onun gözünde kadın da çocuk da güçlü de güçsüz de birdir. İşkenceleri sırasında bir ayırım yapmaz. İnsanların öfke, kin, nefret, öç alma isteği, ihtiras gibi kötü duygularını temsil etmektedir. Güç sahibi olarak gösterilmektedir. Kararlı bir yapıya sahiptir çünkü Dünya'yı ele geçirmek hususunda uzun yıllardır çalışmaktadır.

Kahramanların Sorunları Nelerdir? Bu sorunlarla Nasıl Başa Çıktılar?

Kahramanların en büyük sorunu düşmanlarının kim olduğunu, nerede yaşadığını bilmemeleriydi. İlerleyen süreçteki yeni sorunları sayıca kendilerinden üstün düşman ile savaşmaktı. Usta manevraları ile onları alt edebileceklerken bu savaşta yeni bir sorun olarak bilinmeyen gücün etkisinde sürüklenmeye başladılar. Daha sonraki sorunları bilmedikleri bir gezegende susuz, silahsız, gemisiz bir şekilde mahsur kalmak ve sonrasında atlı kişilerce esir alınmaları oldu. Gezegeni içinde bulundukça keşfederler ve esir alındıkları yerde kadınlara ve çocuklara zulmedildiğini gördüler ve bu onların sorunu haline alır. Düşmanla savaşarak bu zulmü sonlandırırlar. Bunların geneline bakıldığında Dünya'yı ele geçirmek isteyen düşmanlarının dünyada olduğunu Bilgin'den öğrenirler. "Sihirbaz" karakteri, kahramanların en büyük sorunu haline gelir. Onu, onun teknolojik silahlarına karşı bilek gücüyle, zekayla ve sabırla alt ederler.

Filmde hangi ahlaki değerler vurgulanmakta/onaylanmaktadır?

Filmde kahramanların adaletsizlik karşısında duruşları ile "adil" olma kavramı vurgulanmaktadır. Murat'ın Ali'yi bırakmaması ve Ali'nin beyninin Murat'a bağlı olması ile "arkadaşlık-dostluk" kavramları ön plana çıkarılmakla birlikte Murat'ın Bilge'nin kızına karşı olan yaklaşımlarından "sevgi" değerlerine de değinilmektedir. Çocuklara karşı olan ilgili tavır, çocuklara örnek olduğunun gösterilmesi ile "şefkat" kavramı da filmde öne çıkan değerler arasındadır. Bilgin'in kızı kahramanlar yara aldığında onların yarasını sarmıştır. Bu şekilde "yardımseverlik" değeri yansıtılmıştır. Sihirbaz tarafından kaçırılan kadın ve çocuğa zarar verilmemesi için kendilerine işkence edilmesine göz yummalarıyla "fedakârlık" olgusu dikkat çekerken, Murat'ın Ali gibi hareket etmemesi ve sonucunda Sihirbaz'ı alt etmesi ile de "sabır" kavramı öne çıkmakta ve bu değerler "iyi" olarak aktarılan kahramanların özellikleri olduğu için de onaylanmaktadır.

Filmde hangi dini değerler ön plana çıkarılmaktadır?

Filmde kahramanlar Bilgin ile tanıştıktan sonra Müslümanlık ve Hıristiyanlıkla ilgili söylemler ön plana çıkmaktadır. Bilgin ve Murat'ın Hacı Bektaş-i Veli Türbesi'ne gitmesi,

tabutun üstündeki yeşil örtü, gösterilen Kur'an-ı Kerim, Müslümanlık ile ilgili göstergelerdendir. Ayrıca Bilgin: Kur'an; dünyayı, fezayı dünyanın kuruluşundan kıyamet gününe kadar canlı cansız bütün varlıkların ve insan uygarlığının geçireceği safhaları tek tek yazmış bir kitaptır. O kitap der ki; "İnsan doğduğuna inandığı gibi ölümüne de inanmalı". Söylemlerinde bulunmuştur. Bununla birlikte filmde ara ara devreye giren üst ses izleyiciye şu söylemlerde bulunmuştur: "Dinsizler, tanrıya inanan insanları toptan öldürmeye başladıklarında, din ve inanç sahipleri uzaklara kaçtılar. Yedi kat yerin altında şehirler kurup dinsizlerle savaştılar. İsa onlara yol gösteriyordu. Binlerce metre toprağın altında kurdukları şehirler en modern tekniğin eseri idi. Yaşadılar, çoğaldılar. Ülkelerine yüzlerce göç edenler geldi geçti. Onlarla tanıştılar ve o zaman Allah'ın tek olduğunu anladılar. ... Hıristiyanlık tek tanrılı bir din olmasına rağmen, Mayalardan, Azteklerden kalma ölümsüzlüğü bulma çabaları o zamanlar da devam ediyordu. O zamanki gücün ve iktidarın en kuvvetli dünya insanı Sihirbaz'dı. Sihirbaz sonunda ölümsüzlüğü buldu. Onun için ölümsüzlük en büyük güçtü. Sihirbaz korkunç zekâsı ve kuvvetiyle insanların canlarını alıp, işkence ve zulümleriyle onların kanını emerek ölümsüzlüğüne bedensel güç kattı." Filmde Müslümanlık övülmekte, Hıristiyanlık ise ötekileştirilmektedir. Çekildiği dönemin gündemindeki "Türk-İslam Sentezi" izlerini (Serarslan-Özgür, 2011; 31.) barındırmaktadır.

Sonuç

İcadıyla birlikte sinema sanatını yakından takip eden Türkiye ne yazık ki aynı başarıyı film üretme konusunda gösterememiş, ilk deneyimi için takriben yirmi yıl, öykülü eserler açısından da çeyrek asır kadar beklemek durumunda kalmıştır. Çekilen filmler de aynı şekilde sağlıklı bir şekilde muhafaza altına alınamamıştır.

Sanat dalının yapısı gereği edebi eserlerden uyarlamalar yoluna gittiği gibi yerli ve yabancı sinema filmlerinden uyarlamalar ve yeniden çevrimler gerçekleştirmiştir. Ülkenin büyük bir anarşik terör, ekonomik kaos ve toplumsal travmalar yaşadığı yılların ardından 12 Eylül askeri müdahalesi her alanda olduğu gibi Türk sinemasının hem film üretimini, hem de içerik belirlenmesini doğrudan doğruya etkileyen olayların başında gelmektedir.

Türk seyircisi bilhassa kadın ve aile temsilcileri çeşitli sebeplerden dolayı salonları terk etmiş, bu arada video bitirici bir darbe unsuru olarak sahadaki yerini almıştı. Ülkede şartların yıllık film üretim miktarını neredeyse üçte bir oranına indirdiği bir dönemde birbirinden farklı türleri seri üretimle hedef kitleye ulaştıran ve bunu dillendirmekten çekinmeyen bir yönetmen, Hollywood sinemasının popüler bir filminden hareketle yeniden çevrim projesine yönelir.

Hazırlıklarını tamamlanması aşamasında yaşamış olduğu talihsizlikler sonrasında çalışmalarını yeni bir mekâna taşımış, bunu gerçekleştirirken de önceki deneyimlerini yeniden çevrimine ekleyerek tamamlamıştır.

Ülke sineması açısından yapımcı, yönetmen ve başrol oyuncu maddi hedefe ulaştıkları güncel medyadan anlaşılmaktadır. Yönetmenin hemen sonrasında yine Hollywood sinemasının dünyada karşılık bulan eserlerden yeniden çevrim üretimini sürdürmüştür.

Yönetmen yeniden çevrim eserinde, bizzat kaynak filmin serilerinden görüntülere de yer vermiştir. İzleyici üst ses anlatımıyla Galaksi Çağında Dünya yaşam formlarını medeniyetlerinin, ırklarının, dinlerinin ayrı devletler üzerinden değil sadece “dünyalılarını” oluşturduğu ortama dahil edilmiştir. Dünyayı ele geçirmeye çalışan düşman temsili Sihirbaz’a yüklenmiştir. İnsan beynini ele geçirip dünyayı ve galaksinin tamamını yönetmeyi amaçlamaktadır. Bu savaşa “İki Türk Savaşçı” da katılır.

Belirsiz güç onları kendine çeker ve gemilerini vurarak onları bilinmeyen bir gezegene düşürür. Piramitler, dünyayı temsil ederler. Türk savaşçıları gezegeni keşfe çıkarlar. Silahlı, atlı, iskelete benzer kişilerce saldırıya uğrarlar. Sayıca onlardan üstünlerdir ama onları alt ederlerse de lazer tabancalı, robot benzeri varlıklar tarafından esir alınırlar. Esir alındıkları yerde insanlara işkenceler edilmekte, ölümüne dövüştürülmektedirler. Kadın ve çocuk olsa bile ayırım yapılmamaktadır. Topluluğun içinden biri yaşlı, sakallı bir adam biri genç sarışın kadın ve Sihirbaz mücadeleyi dikkatle izler. Sihirbaz ancak bu adamların beyni ile dünyayı ele geçirebileceğini düşünür ve yakalanmaları emrini verir. Daha sonra büyük savaş için hazırlık yapmaya başlarlar. Savaş günü geldiğinde herkesle vedalaşırlar.

Film Hacı Bektaş-ı Veli Türbesi’ni beyazperdeye dünyadan kopmuş bir yatırı olarak taşır. Kötüler yayıldıkça ve İslam’dan uzaklaşıldıkça savaşlar tezahür etmiştir. Dönemin bilginleri toplanmış, tüm iyilik ve bilgilerini tek bir beyinde toplamış, bu kılıç ve beyini Dünya’yı koruması için bırakmıştır. Dünya kurtulmuştur ve artık insanların huzurla, güvenle yaşayabilecekleri bir yer olmuştur.

Girişteki absürt sahnelerin bir kısmı; uzay aracında seyreden astronotların üzerinde astronot elbisesinin bulunmaması, düşman karakterlerin üzerindeki elbise fantastik filmlerde sıkça kullanılan Bizans askerlerinin elbiselerine benzemesi, Ali karakterinin uzayda “mini etekli kız gelmesini” söylemesi, savaş görüntülerinin gerçekçilikten bir hayli uzak olması, yaşanan patlamadan karakterlerin sağ kurtulması, farklı gezegende yaşadıklarını algılamaları, Kapadokya’da Mısır’a yürüme sahnesi, ayakların zeminde sabit durması yer çekimine

uymaması, karşı birimlerin cansız mankene benzemesi ikiye bölünmesi kan çıkmaması, önce ses sonra görüntünün gelmesi, mumyaların Kapadokya’da gözükmeleri mumyalama işlemlerinin tuvalet kağıtlarıyla icra edilmesi, kavga sahnelerinde temas olmadan dövülmüş gibi kendilerini bırakmaları, ölenlerin alınları kanlıyken hemen sonraki sahnede bütün yüzlerinin kanla kaplı olmaları devamlılık anlamında, ana karakterin tek el hamlesiyle kayayı ikiye bölmesi, kaya parçalarını iki ayağına bağlayarak kayayla futbol topu gibi oynaması, kılıcı üçe bölmesi, ışınlanma yönteminin hem ölümsüzlük hem de yok olma için kullanımı, kılıcın ışın geçirmez olması herkesi tek vuruşta öldürmesi şeklinde sıralanıp gitmektedir.

Kahramanların en büyük sorunu düşmanlarının kim olduğunu, nerede yaşadığını bilmemeleriydi. İlerleyen süreçteki yeni sorunları sayıca kendilerinden üstün düşman ile savaştı. Usta manevraları ile onları alt edebileceklerken bu savaşta yeni bir sorun olarak bilinmeyen gücün etkisinde sürüklenmeye başladılar. Daha sonraki sorunları bilmedikleri bir gezegende susuz, silahsız, gemisiz bir şekilde mahsur kalmak ve sonrasında atlı kişilerce esir alınmaları oldu. Gezegeni içinde bulundukça keşfederler ve esir alındıkları yerde kadınlara ve çocuklara zulmedildiğini gördüler ve bu onların sorunu haline alır. Düşmanla savaşarak bu zulmü sonlandırırılar.

Filmde kahramanların “adil” olmaları vurgulanmaktadır. Çocuklara karşı olan ilgili tavrı, çocuklara örnek olduğunun gösterilmesi ile “şefkat” kavramı da filmde öne çıkan değerler arasındadır. Bilgin’in kızı kahramanlar yara aldığı anda onların yarasını sarmıştır. Bu şekilde “yardımseverlik” değeri yansıtılmıştır. Sihirbaz tarafından kaçırılan kadın ve çocuğa zarar verilmemesi için kendilerine işkence edilmesine göz yummalarıyla “fedakârlık” olgusu dikkat çekerken, intikam duygusu ile hareket etmemesi ve “sabır” kavramı öne çıkmakta ve bu değerler “iyi” olarak aktarılan kahramanların özellikleri olduğu için de onaylanmaktadır.

Kaynakça

Filmler:

Dünyayı Kurtaran Adam (Yönetmen: Çetin İnanç, 1982)

Dünyayı Kurtaran Adamın Oğlu (Yönetmen: Kartal Tibet, 2006)

Star Wars (Yönetmen: George Lucas, 1977 / Yönetmen: Irvın Kershner, 1980)

Kitaplar, Makaleler, Haberler, Paper Çalışmaları

Akkoyun, T. (2018), Serüven Adamı: Türk Sinemasından Çeşitlemeler, Ankara: Kümbet Yayınları.

Akkoyun, T. (2022a), “Filmler ile Toplumunu Yönlendirme Teşebbüsleri”, Türkay Akademi, 6-62, Ekim, 56-59.

Akkoyun, T. (2022b), “Bireyin Dili, Toplumun Aynası: İletişim Çıkışı”, STRASAM, 7 Kasım. <https://strasam.org/kultur-sanat-ve-egitim/kultur/bireyin-dili-toplumun-aynasi-iletisim-cikisi-1347>

Akkoyun, T. (2023), “Takip Basamakları”, BBN Haber, 21 Mart.

Akyol, T. (1980), 1980’lerde Türkiye, Ankara: Başak Yayınları.

Altaylı, O., (1974), “Türk Sinemasına Genel Bir Bakış”, Töre, 32, Ocak, 65-67.

Andrew, D. (2000), “Adaptation”, Film Adaptation, (Ed. J. Naremore), Rutgers University Press, New Brunswick, pp. 28-38.

Aydın, F. (2016), “Hollywood Çok İlgi Çekici Diyerek Dünya’yı Kurtaran Adam’ı Restore Etti”, GZT, 21 Aralık. <https://www.gzt.com/jurnalist/hollywood-cok-ilgi-cekici-diyerek-dunyayi-kurtaran-adami-restore-etti-2584303> Erişim 13 Ağustos 2023 08.21

Aytekin, M. (2016), Medya Endüstrisi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Baydan, E.B. (2022), “Çeviribilimin Penceresinden Yeniden Çevrimler”, RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 29, Ağustos, 1117-1125.

Cereci, S. (2022), Belgesel Yapım, Ankara: İKSAD Yayınları.

Coşkun, Ç. (2021), “Türk Sinemasında Kadın ve Anlatı: Arım, Balım, Peteğim’den On Kadın’a”, Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi, 56, Ocak, 30-40.

DeBona, G. (2010), Film Adaptation in the Hollywood Studio Era, USA: University of Illinois.

Demir, M. (2021), “6. Türk Dünyası Belgesel Film Festivali Üzerine”, 6. Türk Dünyası Belgesel Film Festivali, Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yay., İstanbul, 28-29.

Dirican, C. (2022), “Dünyayı Kurtaran Adam”, Dünya, 30 Aralık.

Dorsay, A. (2017), 50 Unutulmaz Film, İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.

Epik (2018), “Türk İş Star Wars'un Epik Yaşanmışlık Hikayesi” (2018) Neon Harbor, <https://www.youtube.com/watch?v=hyOCLzKszYY> Erişim 13 Ağustos 2023 08.49

Erdoğan, Y. (2018), “Dünyayı Kurtaran Adam’ın 2K Genişletilmiş Versiyonu İngiltere’de Vizyona Giriyor!”, Geek Yapar, 25 Nisan. <https://geekyapar.com/film/dunyayi->

-
- kurtaran-adamin-2k-genisletilmis-versiyonu-ingilterede-vizyona-giriyor/ Erişim 13 Ağustos 2023 08.35
- Erus, Z.Ç. (2020), “Türkiye Sinemasında Uyarlamalara Genel Bakış”, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 18-36/2, 583-592.
- Esen, Ş.K. (2010), Türk Sinemasının Kilometre Taşları, İstanbul: Agora Kitaplığı Yayınları.
- Glaser, E. (2022), How the World Remade Hollywood, North Carolina: McFarland & Company.
- Güçhan, G. (1993), “Sinema-Toplum İlişkisi”, Kurgu, 12, 51-71.
- Günay, C. (2023), “İran Sineması”, Söke Ekspres, 3 Ağustos.
- Gündal, N. (2018), “Küresel Kültürün Türk Televizyonlarına Yansımaları: Yabancı Dizi Dramaların Yerel Uyarlamaları”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6-77, Eylül, 205-230.
- Gürcan, H.İ., Kumcuoğlu, İ. (2017), “Gelenekselden Yeniye Medya İşletmeciliği Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Yaşanan Dönüşümler Üzerine Bir Değerlendirme”, Akdeniz İletişim Dergisi, 149-164.
- Hamevioğlu, H.A. (2023), “Dünyayı Kurtaran Adam’ın Çekilme Hikayesi”, Bilim Kurgu Kulübü, 21 Şubat. <https://www.bilimkurgukulubu.com/sinema/sinema-uzerine/dunyayi-kurtaran-adamin-cekilme-hikayesi/> Erişim 13 Ağustos 2023 06.47
- Kadıköy (2019), “Kadıköy’den Dünyayı Kurtaran Adam Geçti”, Gazete Kadıköy, 22 Şubat.
- Kahraman, H.B. (2005), Sanatsal Gerçeklikler; Olgular ve Öteleri, İstanbul: Agora Kitaplığı Yayınları.
- Kalkan, A. (2012), Sanat Bilinci, İstanbul: Düşün Yayınları.
- Katz, E. (1979), The Film Encyclopedia, New York: Harper and Row Publisher.
- Korkmaz, M.S. (2022), Dünyayı Kurtaran Adam Filminin Türk Kültürü Nezdinde İncelenmesi, ADÜ SBE Kültür İletişim Dersi Yayınlanmamış Paper Çalışması, ss. 1-9.
- Korkmaz, U. (2020), “Dünyayı Kurtaran Adam”, Deniz Kartalı, 3 Mayıs.
- Küçük, B. (2016), “Dünyayı Kurtaran Adam’ın 35 mm’lik Kopyası Bulundu”, Film Hafızası. <https://filmhafizasi.com/dunyayi-kurtaran-adamin-35-mmlik-kopyasi-bulundu/> Erişim 13 Ağustos 2023 07.32
- Makas, S. (2023a), “Türk Sineması Yok Oluyor”, Manşet Aydın, 1 Ağustos.
- Makas, S. (2023b), “Türk Sineması Yok Oluyor-2”, Manşet Aydın, 10 Ağustos.
- Ordu (1980), “Ordu Yönetime El Koydu”, Günaydın, 12 Eylül; Hürriyet, 12 Eylül.
- Özdemir, V. (2022), “12 Eylül Darbesinin Sinema Üzerinden Toplumsal Yansımaları”, Ahi Evran Akademi, 3-1, 66-81.

- Öktemer, C. (2016), “Dünyayı Kurtaran Rejisör Çetin İnanç”, Edebiyat Haber, 26 Ekim. <https://www.edebiyathaber.net/dunyayi-kurtaran-rejisor-cetin-inanc-can-oktemer/> Erişim 14 Ağustos 2023 18.42
- Özsefil, İ.C. (2017), “Türk İşi Star Wars Olarak Adlandırılan Dünyayı Kurtaran Adam Belgeseli Yayınlandı”, Film Loverss, 21 Kasım. <https://filmloverss.com/turk-isi-star-wars-olarak-adlandirilan-dunyayi-kurtaran-adamin-belgeseli-yayinlandi/> Erişim 13 Ağustos 2023 07.43
- Sarioğlu, G. (2022), “Cüneyt Arkın ya da Kendimizi Nasıl Bilirdik?”, Serbestiyet, 1 Temmuz. <https://serbestiyet.com/gunun-yazilari/cuneyt-arkini-ya-da-kendimizi-nasil-bilirdik-96152/> Erişim 13 Ağustos 2023 13.53
- Serarslan, M., Özgür, Ö. (2011), “Sinemada Dünyayı Kurtarmak: Türk Sinemasında Dünyayı Kurtaran Adam ve Oğlu”, Selçuk İletişim, 6-6, 31- 47.
- Sevi, S. (2022), “Bu Dünyadan Cüneyt Arkın Geçti: Son Akıncı’ya Veda”, Kronos 36 News, 28 Haziran. <https://kronos36.news/tr/bu-dunyadan-cuneyt-arkin-gecti-son-akinciya-veda/> Erişim 13 Ağustos 2023 11.14
- Şen, Z. (2021), “Güzergâh Film Sahnemiz”, Turizm Güncel, 26 Ocak. <https://www.turizmguncel.com/makale/guzergah-film-sahnemiz> Erişim 13 Ağustos 2023 11.02
- Şenyapılı, Ö. (2002), Sinema ve Tarih, İstanbul: Boyut Yayınları.
- Telek, A. (2018), “Dünyayı Kurtaran Adam İngiltere’de: Türk Star Wars Turnede”, Medya Scope, 14 Eylül.
- Tolgay, A. (2021), “Alimin Ölümü, Alemin Ölümüdür”, Kıbrıs Gazetesi, 20 Şubat.
- Tuğran, F.E. (2023), Türk Sinemasında Fantastiğin Dönüşümü: Deleuzeyen Bir Yaklaşım, Konya: Eğitim Yayınları.
- Williams, N. (2012), “The Turk Who Saved the World (and Other Stories)”, BBC News, 1 August. <https://www.bbc.com/news/magazine-18851790> Erişim 13 Ağustos 2023 09.03
- Yardımcı, M. (2023), “Türk Kültürünün Temel Taşları Masallar”, Türkay Edebiyat, 7-72, Ağustos, 62-63.
- Yetmişbir, E. (2016), “Dünyayı Kurtaran Adam Kayıtları Elden Geçiriliyor”, Donanım Haber, 22 Aralık. <https://www.donanimhaber.com/Dunyayi-Kurtaran-Adam-kayitlari-elden-geciriliyor--88134> Erişim 13 Ağustos 2023 10.41
- Yüksel, N.A.A., “Taşra, Gelenek ve Toplumsal Cinsiyet: Dar Alanda Kısa Paslaşmalar”, Selçuk İletişim, 5-2, 128-135.